

Bože słowo za nas

Cuzbnik dyrbi pola was bydlic kaž domjacy mjez wami, a dyrbiće jeho lubować kaž sam so. (3. Mójz. 19,34)

Israelski lud je w Egyptowskej nazhonił, što rěka wot druhich potłóčowany być. Wón je tež nuzu čekaceho sam dožiwił. A hdyž běchu potom w slubjenym kraju, dopominachu profeca a měšnicy lud přeco zaso na to, zo běchu jeho prjedownicy cuzbnicy w Egyptowskej byli a zo je Bóh jich z tuteho njewólništwa wuwjedł. Tak móžeše israelski lud sebi derje předstajić, kak so cuzbnicy w jich kraju čujachu.

Ale kak je to z nami? Starši mjez nami su tež zle časy dožiwili. Dopominamy so druhy na tute časy, wosebje potom, hdyž někoho zetkamy, kotremuž so džensa hu-

bjenje dže? Pomhamy potom potřebnemu? Njeńdže při tym wo to, hač so nam pomhać chce abo nic. Bóh chce, zo mamy druhého lubować kaž sam so.

Stož sće sćinili
jednemu z mojih
najmjeńšich bratrow,
to sće mi sćinili.

(Mat. 25,40)

Tehodla ma tež starša generacija młódšej wo čezach w svojim žiwjenju powědać a wo dobrotach, kiž su při tym nazhoniłi – wot Boha abo wot čłowjekow. Na kóncu pak wšitke dobroty wot Boha přichadžeja. Swjate pismo nam praji, zo Bóh nam

dobrotu wopokazuje, dokelž nas lubuje.

Hdyž Bóh nam telko dobrotow wopokazuje, potom móžemy napřečo druhim, tež cuzbnikam, jenož runje tak jednać. Potajkim „lubować kaž sam so“. Jezus samo praji: „Lubujće swojich njeprěcelow a prošće za tych, kiž was přesćěhuja.“ (Mat. 5,44)

Tak mamy Božu smilnosť dale dać, a to wšitkim čłowjekam. W tym, kiž našu pomoc trjeba, mamy našeho Knjeza widjeć, přetož wón praji: „Stož sće sćinili jednemu z mojih najmjeńšich bratrow, to sće mi sćinili.“ (Mat. 25,40)

S. ALBERT

Křiž ze serbskim hronom na swojim nowym městnje na Budyskim Tuchorju. Foto: T.M.

Wuchowany narowny křiž

Hdyž je čas wotběžał, zruna so row a wotstroni so narowny kamjeń. Tak je to na našich kěrchowach z wašnjom. Lědma so na to džiwa, hač ma kamjeń snadź wumělsku abo historisku hódnotu. Tak minu so tež lěto wot lěta kamjenje ze serbskimi napisami z kěrchowow, a byrnjež byli to poslednje serbske. Na tute wašnje přiběra w našich ewangelskich wosadach ličba pohrjebnišćow, hdžež hižo serbskeho słowčka njenadeńdžeš.

Zwjeselacy je tohodla přikład na Tuchorskim pohrjebnišću w Budyšinje. Tam bě so loni nalěto zrunať row Symankec mandželskeju, staršēju mnohim hišće derje znateje před poldra lětom zemrěteje knjeni Herty Hemploweje z Budyšina. Narowny pomnik, křiž z granita ze serbsko-němskim napisom, so wotstroni. Dža-

kowano wobhladniwošći Pětrškeje wosady a kěrchowoweho zastojnika knjeza Kretschmera pak so křiž njeznići. Dokelž ma serbske napiso a dokelž je rjemjeslnisce na dokonjane wašnje džěłany, bu wón na přihódny městnje jako pomnik znowa postajeny. Nětko skedźbnja tu nimo ducych Němcow na dwurěčnosť, Serbow pak strowi z bibliskim słowom: „Njeboj so, přetož ja sym će wumóhł, ja sym će z twójim mjenom wołał, ty sy mój. Jes. 43,1“.

Budyški přikład móhli tamne wosady sćěhować. Městno džensa na žanym kěrchowje njepobrachuje. Trěbnej stej jenož dopóznace, zo maja serbske a dwurěčne narowne kamjenje wosebitu hódnotu, a dobra wola, wuchować tutu hódnotu přichodnym generacijam.

T.M.

Čehodla njemóžu Boha widžeć?

Je jara čezko zrozumjeć, zo Bóh tu je, tež hdyž jeho njewidžimy. Rostliny, zwěrjata a nas čłowjekow móžemy widžeć, slyšeć a přimać. Znajemy pak zjawy, kotřež su tu, hačrunjež je njewidžimy. Zachuwamy jenož jich skutkowańje. To su dobre přirunanja za Boha.

Bóh je kaž powětr
Powětr njemóžeš widžeć, ale je tola tu. Dychamy zwjětša njewědomje a njespóznajemy, što so stanje. Z powětrom dychamy kislik, kiž naše čělo za žiwjenje trjeba. Hdyž je powětr přetřebany, čuje my so mučni a stabi.

Tak je to tež z Bohom. Wjele čłowjekow čuje, zo jim něšto faluje, jeli na Boha njemysla abo z nim njerěča.

Bóh je kaž slónčna pruha
Slónčko swěći a wonka je swětko. Slónčne pruhi, kiž ćoplotu dawaja, pak njewidžiš.

Ty čuješ jenož ćoplotu na swojej koži.

Tak je to tež z Bohom. Hdyž čłowjekoj Bohu so přiwobroća, čuja so wěsci a wupruža sami ćoplotu.

Bóh je kaž wětrik
Wětrik samón njemóžeš widžeć. Widžiš jenož, štož wuskutkuje: Wětrik rozcyba twoje włosy, wětrik rejuje z lišćom, wětrik wjerći wětrnik a wětrik pohibuje mróče.

Tak je to tež z Bohom. Hdyž do njeho wěrimy, čuje my, zo nas Bóh přez žiwjenje wodzi a dzerži.

GABRIELA GRUHOWA

Počesćenje w Čornym Chołmcy

Tafla na Čornochołmčansku faru

Foto: FAG

Składnostnje 300. narodnin serbskeho fararja, spisaćela a stawiznarja Salomona Bohuchwała Frencela je so na po nim pomjenowanej něhdyšej farje w Čornym Chołmcy připrawila tafla z napisom „Salomon Gottlob Frentzel-Haus“. Bohužel je wot wuměłca Manfreda Vollmerta zhotowjena tafla jenož w němskej rěči. Frenzel je so 25. januara 1701 jako syn fararja w Čornym Chołmcy narodził, je studował teologiju we Wittenbergu a skutkował jako duchowny w Lejnje a we Wojerecach. Wón je wnučk znateho Budestečanskeho fararja a založićela hornjoserbskeje spisowneje rěče Michała Frencela. Jeho chronika města a knjejistwa Wojerecy wužiwa so hišće džensa jako solidne domiznowědne žórlo.

T.M.

Přednošk

Swój přednošk wo Zinzendorfje a Serbach wospjetuje farar Jan Malink wutoru, dnja 27. měrcy, w 19.00 hodź. w Budyšinje (w hosćencu „Wjelbik“). Zarjadowar je Staroměšćanske towarstwo.

Samsny přednošk poskići so hišće jónu sobotu, dnja 31. měrcy, w 16.30 hodź. w Ochranowje (w domje „Alte Rolle“ blisko cyrkwy). Do toho porěči w 15.00 hodź. Ochranowski biskop Theo Gill wo Zinzendorfowych titulach. W 19.00 hodź. přizamknjetej so spěwanska hodžina a přednošk fararja Hansa Reeba wo prašenju zrowastaća pola Zinzendorfa.

Serbski bus

pojědže Bože spěće, štwórtk 24. meje, do zapadnych kónčin Łužicy. Wotjězd z Budyšina je we 8.00 hodź., nawrót wokoło 18.00 hodź. Nadrobnošće zdžělmy w přichodnym čisle. Přizjewće so prošu pola Měrcina Wirtha w Budyšinje (tel. 03591 / 605 371).

Předsydstwo SET so zešlo

Dnja 6. februara 2001 zeńdže so předsydstwo Serbskeho ewangelskeho towarstwa na Michalskej farje. W srjedzišću wuradźowanja steješe přihotowanje lětušeho cyrkwinskeho dnja 16. a 17. junija we Łazu. Dale so přemyslowaše wo cyrkwiskim dnu w léce 2002. Wón je planowany za 8. a 9. junij 2002 a přewjedže so, hladajo na tysacletny jubilej města Budyšina, w Michalskej cyrkwi. **MÉRCIN WIRTH**

Saksojo za Serbow

Nimale tři běrtliki wšěch Saksow wupraja so za zdžerženje serbskeje rěče. 73% ma to za wažny nadawk, 20% nima žane měnjenje k tomu a 7% wupraja so přećiwo serbsčinje. Tute ličby, kiž bě slědžerski institut EMNID zwěsćił, zdžěli sakski minister za wědomosć Hans Joachim Meyer 31. januara w Drježdžanach. **T.M.**

Njerjana tafla w Bukecach

W něhdy stawnych serbskich Bukecach šeri napřećo kěrchowej tuta njerjana tafla. Hač njeje hišće nikomu ze zamolwitych abo wobydlerjow nadpadnyło, zo je so čas, zo pisaše so „schula“ město „šula“, dawno minyl? Zrudnje je tež, zo su worakawcy serbske mjeno přešmórnyli – měnjo snadž, zo z tym zdobom serbskosć Bukec wumaznu? **T.M.**

Foto: T. Malinkowa

„Přeju sej sebjewědomych křesćanow ...“

Rozmołwa z Budyskim superintendentom Reinhardom Pappaiom wo strukturnej reformje a jeje wuskutkach

Čehodla so w sakskej krajnej cyrkwi přewjedže strukturna reforma?

Přičina je finančna kriza našeje cyrkwyje. W zaštych lětach pobrachowachu miliony hriwnow, a to, hačrunjež dōstawamy hišće podpěru ze starych zwjazkowych krajow. Cyrkej dyrbi lutować. A dokelž spōžěraja mzdy najwjac pjeněz, dyrba so džělowe městna redukować. Tohodla je so 1998 zahajiła strukturna reforma.

Po kotrych kriterijach so změny přewjedu?

Dyrbi so po možnosti docpěć personelne a finančne runostajenje wosadow a tamnych wobłukow cyrkwinskeho džěla.

Kak so to w praksy přewjedže?

Z matematiku: 1 600 wosadnych je trěbnych za jednoho fararja. Ličilo pak so njeje po jednotlivych wosadach, ale po eforijach. Kōžda eforija je podała do Drježdžan ličbu sobustawow svojich wosadow. Po tym je so rozličilo, kelko farskich městnow eforiji přisteji. Hdže so tući fararjo zasadža, to je na kōncu kōžda eforija sama rozsudzila. W praksy to woznamjenja, zo so mjeńše wosady hižo njewobsadža. Wobchowaja swoju samostatnosć, ale zastaraja so zhromadnje z dalšej abo dalšimi wosadami wot jednoho fararja.

Kajke wuskutki ma to na Budysku eforiju?

Naša eforija sluša nimo Aue k najsylnišim w Sakskej. Smy přez strukturnu reformu samo pjeć wosadow přidošli: z Kamjenskeje eforije Schmiedefeld, Seeligstadt a Porchow, z Lubijskeje Bukicy a Wōspork. Nimo toho mamy poměrnje wjele wulkih wosadow, mjez nimi někak džesać z wjac hać 2 000 wosadnymi. Přez to smy móhli tōjšto mjeńšim wosadam,

kiž maja někak 1 000 wosadnych, zdžeržec swōjskeho fararja. W Budyskej eforiji so potajkim žane zasadne reformy njestanu. Smy z mało wuwzaćemi zdžerželi, štož mējachmy.

Wo kotre wuwzaća so jedna?

Štož fararjow nastupa, dyrbjachmy dwě farskej městnje wotedać. Město dotal 35 přiwinskimi předstejićerstwami

stěji nam nětko 33 farskich městnow. Smy w zbožownej situaciji, zo njetrjebamy žaneho fararja namołwjeć swoju wosadu wopuščić. Rjadujemy to přez wotchad dweju fararjow na wuměnk. Jeju městnje so hižo njewobsadźitej.

Kotrej wosadze to potrjechi?

W Großharthauje ma nětko jedyn farar město dotal dweju štyri małe wosady na starosci. Tamna wosada je Bart, kotryž njebudže hižo wobsadženy, hdyž so nětčiji farar klětu na předwuměnk poda.

Kak ma so zastaranje Bart-skeje wosady w přichodze rjadować?

Bart, Hrodzišćo a Wōspork hižo lěta dołho wusko hromadže džělaja. Potajkim budžetaj zwostawacaj fararjěj w přichodze Bart sobu zastarać. Wo tym předleži hižo dlěši čas zrěčenje mjez cyrk-

winskimi předstejićerstwami tutych třoch wosadow. Mjez Bartom a Wōsporkom ležace Hrodzišćo změje hlownu zamołwitosć a budže personelne prašenja za wšitke tři wosady rjadować.

Što so stanje z farami we wosadach bjez fararja?

Wone wostanu w cyrkwin-skim wobsydstwje. Džiwamy na to, zo tam sobudželaćer cyrkwyje bydli, katechetka na přiklad. Je wažne, zo maja wosadni dale někoho, na kotrehož mōžeja so ze swojimi naležnosćemi wobroćić. Tajke rjadowanje chcemy tež za Bart docpěć.

Kak reaguja wosady, hdyž zhonja, zo hižo swōjskeho duchowneho njedōstanu?

To je wězo husto problematiske. Na papjerje strukturu změnić njeje čěžko, ale w praksy wšak jedna so přeco wo čłowjekow. Mamy w Sakskej wosady, kiž so čěžko z tym wotnamakaja. Skorža, zo nimaja hižo swōjskeho fararja a zo čuja so cuzy w nowych strukturach. Tu mōžemy so jenož nadžijeć, zo so počas na nje zwuća. Tež za fararja je to čłowjesce čěžko přewzać wosadu, kiž jeho jako susodneho a nic jako swōjskeho fararja wobhladuje. W tajkich padach farar potom hustodosć městno měni, zo by w nowych strukturach nowy započatk z nowym duchownym mōžny był. Problematiske je tež nawal džěla, wšako je hoberski rozdžěl, hač ma farar jednu wosadu zastarać abo wjacore. Wjacore wosady – to rěka tež wjacore cyrkwyje, fary, cyrkwinske předstejićerstwa, zarjadnistwa ... Zwostanje mjenje chwile za wopyty a džělo z ludźimi.

Njebě, hladajo na tute problemy, hinaši puć k lutowanju mōžny?

Wězo su so wšelake modele diskutowali. Namjetowalo je so wutworic 50 %owske abo 75 %owske farske městna, ale na tajke so lědma něchtō přizjewi. Dalša mōžnosć by było rjadowanje kaž w Finskej, hdžež su fary po wulkosci rozrjadowane do wšelakich kategorijow z rozdžělnej mzdu. Tež generalne zniženje farskich mzdow je so namjetowalo, zo by so wjacore městnow zdžeržec mōhlo. Naposledk pak je so nětčiji model přesadzić. **Su tež druzy cyrkwincy sobudželaćerjo potrjecheni wot reformy?**

Katecheća maja so čěžko, dokelž je ličba džěci jara spadnyła. Wjetšina katechetow ma jenož hišće džělny džělowy městno. Štož połnje džěla, ma zwjetša wjacore wosady zastarać. Dalši problem mamy na wsach z kantorami. Wjele C-kantorskich městnow ma jenož 25 do 35 % wobjima. Zajimcow za to je mało. Hustodosć nimaš na wsach ani lajkow, kiž bychu pišćełe hrać mōhli.

Su hišće dalše reformy planowane?

Ně, tuchwilu nic. Na přichodne lěta ma tak wostać, kaž je nětko rozsudžene.

Kak wulka je džensa Budyska eforija?

Mamy 40 wosadow z 33 farskimi městnami, na kotrychž skutkuje 37 fararkow a fararjow. Cyłkownje mamy někak 55 000 wosadnych. Tutaj ličba woteběra wob lěto wo někak 500 do 1 000, nic dla wustupow, ale dokelž wjac ludźi wumrěje, hač so wukrčije. Wězo bych sej hinaši trend přal, ale to je přeće. Za mnje tež njeje ličba rozsudna. Ske-rje sej přeju wjac aktiwnych wosadnych, kiž sebjewědomje jako křesćenjo w towaršnosći skutkuja. Tajcy wosadni su hustodosć lěpši misionarjo hač fararjo. Prašała so **T.M.**

Zapozdženy list k 50ćinam lubemu časopisej Pomhaj Bóh

Hrjeba mje někak swědomje! Poprawom bych cí měł dawno pisać! Je hižo wěsty čas po twojim jubileju. Myslu pak, zo za dobre přeća ženje přepozdže njeje. Čłowjek džě něštožkuli zapase, hačkuli so džzensa swěru na to kedžbuje, zo njeby božedla nič na swěće skomdžil. Při wšěm wšak cí žiwjenje druhdy tež tajke abo hinaše překuše džěla, zo so předwidžaneho nachwilnje wostajiš.

Nadobne maš mjeno, bych samo prajił, jónkrótno. Njebych wědžal lěpšeho. Kóždemu, kiž će přijimuje, přeješ Božu pomoc. Derje su wolili cí, kiž su tebi při twojim porodze před 110 lětami kmóťřili. Hižo naš sławny Handrij Zejler je w jednej ze swojich basnjow zwuraznił: „To Serbow ‚Pomhaj Bóh‘ mi je haj wyše złoteho.“ Je drje so jemu tute hrónčko wuroniło, hdyž sy jako časopis hišće něhdže daloko „w hribach“ był. Móžno pak tež, zo su hižo tehdy zamołwiće myslacy ludžo sebi překładowali, zo by nam tajki časopis kaž ty bórže trěbny a wužitny był.

Přichadžeš ze swojim postrowom a dobrym poselstwom do křescánskich domow kaž lubje witany přećel. Dobrych přećelow w swojim

domje rady hospoduješ. Přez wšě časy sy po swojim wuhotowanju a wobsahu skromny wostał. Při wšej skromnosći pak dokonješ ludžom wjele trěbneho prajić.

Hižo na přenjej stronje dopominaš čitarjow z bibliškim hronom a jeho wukładowanjom na wšědnu Božu přítomnosć. Čłowjekej wšak hrozy chutny strach, zo w chwátku dnja na wažne wěcy pozabudže. Tu nas na to pokazuješ, što ma nam tež džzens wažne być.

Na nutřkownej stronje maš stajnje wotměnjaty a zajimawy wotrězk za džěci. To je nuzne a trěbne za twój a nas wšěch další přichod. Tuž wulki džak a připóznaće tym, kiž jón z dobrymi myslami pjelnja.

Wospjet nam do pomjatka wołaš njesebične a woporniwě skutkowanje našich wuznamnych duchownych a narodnych wótcincow. Woni sebi zasuža našu čescownosć. Tohodla jich njesměli zabyc.

Wulce witane su twoje rozprawy čitarjow wo podawkach a nazhonjenjach ze swójskeho žiwjenja abo druhich jim znatych rowjenkow. Wone nas pohnuwaja k zamyslenju wo našim byću. Dopominaja nas na wěrnosć bibliskeho hrónčka: „Wutro-

ba čłowjeka wumysli sej swój puć; Knjez sam pak wjedže jeho kroče.“ (Přisl. 16,9) Njespokoja će zawěsće, zo dóstawaš přemalo dopisow z našich wosadow. Štož so w nich stawa, zajimuje mnohich, a nas mjez sobu wjaza. Tutón brach njeje nowy. Zwisuje drje to z našej narodnej situaciju. Njewěm, zwotkel znaju słowo „Dołhož dycham, so nadžijam“. Při wšěm so wjeselu, hdyž nadeńdu pod Twojimi nastawkami nowe mjena. W tym zwisku wosebite připóznaće młodym, kiž su hižo kedžbyhódně nastawki podali, kiž do čitanja wabja.

Wobšěrnje zhonimy wo wuradžowanjach wokrjesneje a krajneje synody. To zaruča wažny zwisk mjez cyrkwinym wjednistwom a wosadami. Tuž kemšacy džak za tutu prócu pisarjej a redakciji.

Witam, zo maš tež přistup do katolskich domow a Katolski Posoł do ewangelskich swójbow. To nas wěriwych mjez sobu zblíža. Spytaja so tak mostytwarić nad hłubinu, něhdy nastatej. Je čezko wěrić, zo je nam tajke přez lěstotki trajace ščěpjenje wužitne a po Božej woli.

Zdžělic cí tež móžu, zo do našeho domu hižo přichadžeš z twojich přěních spočatkow

sem. Swědča wo tym na hornjej łubi namakane zežótnjene waćoki dawnych twojich wudaćow. Do džzensišeho je našemu domej wažne, štož chceš nam zdžělic. Tež nětčije twoje wudaća so tu chowaja. Składuja so, zo móhli přichodnym generacijam swědčić wo džzensišim času.

Wulce mje spokoja, zo so z lońšeho lěta z nowej redaktorku wažne džělo twojeho wuchadženja dale wjedže. Jej daj Bóh zbožo a mnoho dobrych myslu do džěla. Sy jako časopis hižo mnoho zaslužbnych redaktorow měł. Je to zastojnstwo, hđžež so lědma dočakaš zjawneho připóznaća abo spožčenja čescacych rjadow. Skerje je kóždy z dotalnych spytał z woporniwěj prócu čitarjow duchownje wobohaćić a we wěrje skrućić. Njech so to tež nětčijej poradzi!

Što měł tebi jako swojemu časopisej na kóncu swojich rozmyslowanjow přeć do přichoda? Mnohich swěrných čitarjow a pilnych dopisowarjow? To wězo tež. Předewšěm pak njech je tebi wažne być našemu ludej pomoc k žiwjenju a trošt w nuzy časa. K tomu pomhaj Bóh!

To přeje tebi – z dalšími lubymi přećemi zwjazane – twój swěrný čitar **ARNOŠT GROFA**

Wobrazowa chronika Njeswaćidla

W decembru 2000 je w němskej rěči wušoł přěni džěl wobrazoweje chroniki Njeswaćidlskeje gmejny.

Hdyž bě so wjesny swjedzeń 1993 a pjećlět pozdžišo další swjedzeń přihotował, su so mnohe fotografije a pohladnicy ze wsow našeje gmejny z dowójnskeho časa namakali. Zo bychu so tute zajimawostki mnohim w dobrej kwalice přistupnili, smy so rozsudzili knižku wudać. Namakachmy w dr. Franku Stübneru wotewrjeného partnera za naše předewzaće. Zwjazk dyrbeje naj-

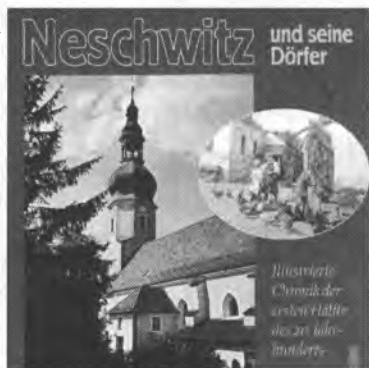
prjedy jenož wobrazy z časa započatka fotografije hać do lěta 1945 z krótkimi wujasnjenjemi wopřijeć. Dojednachmy so potom pak na čas hać do někak 1950. Z Kamjenca dóstachmy powěsć wot Zarjada za noworjadowanje wsow, zo so kniha jenož spěchuje, hdyž wobsahuje tež wjetši tekst. Tak smy někotre zajimawostki ze stawiznow našeje gmejny předstajili: kemšerske ščežki, wotběh lěta na burskim statoku, skótné wiki, hród, serbstwo we wosadže, rjemjeslnistwo a to-

warstwa, železnicu, knježeho hajnika, wojowanja wokoło Njeswaćidla w lěće 1945, šulerske nastawki a wuznamne wosobiny. Někotre małe zmylki bychu so hodželi wobeńć, hdyž bychmy naćišć

k přehladanju dóstali.

Na wobalce je krasna pisa-na fotografija něhdyšeje rjaneje cyrkwinskeje wěže widžec. Škoda, zo so serbske mjeno wsy na wobalce sobu njejewi. Knjez Laduš pak je wosebity nastawk wo bohatym serbskim žiwjenju w našej wosadže napisał. Cyłkownje smy spokojom, zo zbudži tuta knižka ze 87 stronami (za nimale 30 hriwnow) wulki zajim. To pohnuwa nas na přichodnym zwjazku džělać a skónčnje raz we wjetšim wobłuku wšě nahromadžene stawizniske dokumenty chronologisce wudać.

HANDRIJ WIRTH

Spominanje na Jana Lazarja

Składnostnje jeho 10. posmjertnin 3. měrca 2001

Na swěće maće čěsność; ale budźće dobreje nadźije, ja sym swět přewinył. (Jana 16,33)

Jan Lazar bě wot 1966 do 1989 farar w Rakecach. Swoju službu započá z wikariatom, hdyž chodžach ja hišće na nabožinu. Bórže pak slůšach k přěnim konfirmaciam Jana Lazarja, kotrychž bě 1969 w Rakecach hišće jara wjele, bjez toho, zo bychy so wobdžělili na młodžinskej swjećbje. Přez to pak dóndže w přiběracej měrje ke konfrontacijam mjez tymi, kiž so jasne a wědomje jako křěsćenjo wuznawachu, a tamnymi, kiž bychy cyrkej jako nic do socializma so hodžacu najradšo wotstronili.

Jako mlody farar w swojej přěnej wosadze bě Jan Lazar často sam pytacy a so prašacy. Jemu bě wažne so rozestajec z čłowjekami kóždejezkuli ideologije, zo by sam móhl, wězo w jednej jemu přisłušnej skupinje, jasne stejišćo zabrać.

Nastawaše wjele džětowych papjerow a konceptow, kotrež tworjachu zakład za aktiwne, wjelestronske, jasne na ewangelij wusměrjene wosadne džěto. Křěsćan być, to njeměješe so zrozumić jako priwatna naležnosť, ale wjele bóle jako zjawne

wuznaće a jako posylnjenje za wšědny dzeń. Při tym běchu Janej Lazarjej wšitcy ludžo wažni, a rady zapřija tych bóle na kromje stejacych. Přez angažement a sobudžěto mnohich nastawaše w běhu lět wjac hač 30 křěsćanskich skupin a kruhow, w kotrychž zeńdžechu so prawidlownje džěći, młodostni, dorosćeni a starši wosadni, kóžda skupina po swojich zajimach. Tute tehdyše pilne džěto je tež džensa hišće zakład za mnoho derje fungowace wosadne zarjadowanja.

Křěsćanska zhromadnosť zwurazni so tež w čitlych twarskich předewzaćach wosady. Farara so wobšěrnje a farska bróžeń so dospołnje přetwari, cyrkwinawa wěža a pišćełe buchu wobnowjene a kantorat ponowjeny.

Wšitke wosadne aktiwity je cyrkwinske wjednistwo nic jenož na wědomje brało, ale sej tež wobhladało. Na generalnej wizitaciji přijědžeštaj do Rakec krajnaja biskopaj dr. Noth

1969 a dr. Hempel 1976. Tež němski a serbski superintendent přewjedžeštaj wizitacije.

Janej Lazarjej, kotryž pochadžeše z jednoreje wulkeje serbskeje farskeje swójby, njeběchu wjesne wobstejnosće cuze. Stajnje bě z ludžimi w rozmołwje wo jich prašenjach, starosćach, nuzach a wjeselach, a to w němskej a serbskej rěči. Přez prawidlowne serbske kemše a Serbskej ewangelskej cyrkwinskej dnjej 1974 a 1989 w Rakecach wosta sej wosada wědoma swojich serbskich korjenjow. Džensa mamy wob lěto nimo dwójich serbskich kemšow jednu němsko-serbsku Božu službu. Tež dobre

ekumeniske počahi k susodnym serbskim katolskim wosadam su zaslužba Jana Lazarja.

1982 pisaše superintendent Křeš we wizitaciskej rozprawje: „Tu zdokonjany natwar wosady zawostaji tak hluboki začisć, zo je bjezdweła z wuznamnym modelom w našej krajnej cyrkwi“, a tež džensa hišće waži sej krajny biskop Křeš „wulce nadarjeneho wosadneho fararja Jana Lazarja“. Jako křěsćenjo wěmy, zo je kóžde čłowjeske džěto njecyle a njedospołne, haj tež dwělomne. Směmy pak dobreje mysle być, wšako je naše skutkowanjne postajene wot Boha.

ANNEMARIE SIMONOWA

Generalna wizitacija w Rakecach w lěće 1969, wotlěwa: superintendent Gottfried Arnold z Budyšina, wyši krajnocyrkwinski rada Henkel z Drježdžan, superintendent Gerhard Wirth z Njeswaćidła, sakski krajny biskop dr. Gottfried Noth z Drježdžan, farar Jan Lazar-Rakečanski. Foto: priwatne

Dopis k nastawkej wo Delnjoserbach

Lubi bratřa, lube sotry!

W přinošku Bernda Pittkuningsa w februarskim čisle njezda so namaj wšitko prawje předstajane być. Tohodla někotre fakty. Wot lěta 1991 móžeše „serbska wosada“ z předarjom Frahnowom na serbskich kemšach šěsć křičiznow swjećić. Tři z nich wotměchu so po založenju towarstwa PONASCHEMU, a termin za přichodnu křičeńcu džěsća je hižo wěsty! Hačrunjež někotři dotalni swěrne namšarjo hižo na serbske kemše njechodža, njeje so ličba wobdžělnikow změniła. Jutrownu Božu službu w Picnju na přikład wopyta 91 kemšerjow. Džiwno je, zo so w času po založenju towarstwa wuwěški z terminami nimale wšudže w běhu dweju dnjow wotstronichu! PONASCHEMU je swoje zaměry předstajilo a wozjewja je hač do džensnišeho měsacnje jónu w serbskej a němskej rěči zjawnosći, a to w hóstnej nowinje, wuchadžacej w tydzeniku z dotal wot žaneho

serbskeho pisma njedocpěтым nakładom 85 000 eksemplarov. Runje tole widžimój jako zwjeselace wudobyće za tolerantnu zhromadnosť Serbow a Němcow w Delnej Łužicy! PONASCHEMU bu hlownje wot křěsćanow založene. To je tež prirodne, wšako slůšachu Serbja hižo přeco k najswěrnějším křěsćanam. Tohodla je samozrozumliwe, zo zasadžujemy so za serbske dušepastyrstwo a prawidlowne nałožowanje serbsčiny w cyrkwjach Delnjeje Łužicy. Nětčiši staw je woprawdže njeznjesliwy. Dokelž po zdaću ani založba ani třěšny žwjazk abo hewak něchtó zamołwitosć za podpěru tuteje naležnosće njenjese, wobročimy so mjez druhim na biskopa krajneje cyrkweje a na „krajneho wótca“ Braniborskeje. Nadžiju lubjace terminy su hižo wěste. Wosobinsce njeje namaj lubo, zo je wobraz naju swójby w zwisku z tak negatiwnym tekstom wozjewjeny. Mój zhladujemój, runje tež naju džěsćow dla, jara optimistisce do serbskeho přichoda!

Z wutrobnym Pomhaj Bóh

KELLOJC MANDŽELSKAJ Z HOCHOZY

18. januara 2001 zemrě w Texasu přecelka Serbow, slědžerka a awtorka Daphne Dalton Garrett. Wjele lět je so njebočićka předewšěm ze stawiznami a kulturu Serbow w Texasu zaběrała. W swojskim nakładže je wudała tři knihi ze serbskimi temami. Přenja rozložila wuměštwu debjenja jutrownych jejkow, druha je wumolowanaka knižka za džěci, předstajaca z wobrazkami wupućowanje Serbow a jich zasydlenje w Texasu. Najwažniša kniha, 1998 wudata, zaběra so z nowinu Giddings Deutsches Volksblatt, kotraž je w přenjej počojcy 20. lětstotka wuchadźala a hdys a hdys tež nastawki w serbskej rěči wozjewila. Přepytujo stawizny tuteje nowiny je knjeni Garrett njewočakowanu drohoćinku wuslědźila, serbsku agendu z lěta 1909. Namakanka je čím wuznamniša, dokelž jedna so wo jeničku serbsku knihu, kiž su do zamórskich krajow wupućo-

Daphne Dalton Garrett †

wani Serbja hdy ćišćeć dali. Daphne Dalton Garrett njebě serbskeho pochada. Wo Serbach je hakle zhoniła, hdyž zasydli so z mandželskim 1976 na farmje serbskeje Biehlec swójby we

Wardže blisko Serbina. Sta so člonka a bórže jedna z wodźacych wosobinow serbskeho towarstwa w Serbinje, džělaše sobu we wjacorych towarstwowych komitejach a pomhaše wuhotować traj-

Daphne Dalton Garrett 1992 w archiwje serbskeho muzeja w texaskim Serbinje. Na blidže ma ležo kopicu starych serbskich spěwarskich, biblijow a přédowanskich knihow.

Foto: T. Malinkowa

nu wustajeńcu w serbskim muzeju. Sama sej nawučila debić serbske jutrowne jejka. Z nimi zastaraše přez lěta předawanišćo souwenirow w serbskim muzeju. Swoje wuměštwu předstaj wopytowarjam na folklornych a serbskich swjedženjach, w dojutrownym času wučěše je zajimcow na wosebitych kursach. Wot lěta 1985 nawjedowaše čestnohamtsce archiw a biblioteku serbskeho muzeja. Krótko do smjerće dyrbješe přiběracych strowotnych problemow dla nawodnistwo archiwu zložić. Wjele lět je čerpjeła na raka. Čim wyše ma so hódnoćić, kelko je njedźiwajcy strašnje chorosće w čestnohamtskim džěle za Serbow wuskutkowała.

Spominajo na njebočićku zwurazni prezidentka Jan Knippa Slack w mjenje serbskeho towarstwa w Texasu: „Budžemy Daphne jara parować.“

T.M.

Mam doma knihu z lěta 1924. W njej so wopisuja techniske móžnosće radija. Štož tehdom daloko do přichoda sahaše, je za nas džensa normalne. Wěšće běchu tehdy ludžo, kotřiž tute wěcy jako směch wotbychu a na tym dwělowachu, zo so radijo přesadzi. Wot swojeje maćerje pak wěm, zo młodžina ze zahoritósću na škropawe zynki ze sluchatkow poskaše. Něšto lět pozdžišo započha so telewizija wuwivać. Džensa stej radijo a telewizor nastroje, kotrež njecha wjace parować. Wonej pak matej brach: Přijimar njemóže direktnje ze sćelakom do zwiska stupić – chiba z pomocu telefona.

Z wuwicom komputero-weje komunikacije – interneta – čini so dalša kroćel, kiž wotewrja nowe móžnosće. Njetrjebaš hižo na postajeny program džiwac, ale pytaš sej sam trěbne informacije. Paleta móžnosćow njehodži

Radio – telewizija – internet

so donalićić a so stajnje dale rozšěrja. Kóždy móže tež sam swoje měnjenje a informacije podać, pak jednotliwcam abo zjawnosći, pak njeposrednje při diskusijach abo jako powšitkowny poskitk. Při tym hodža so wužiwać pisane a rěčane słowo, ale tež wobrazy, filmy a hudźba.

Dokelž ma kóždy přistup k internetej, wobsteji strach znjewužiwanja. Ale to znajemy tež při rozhlósu a telewiziji. Tu postajaja statne organy abo tež komercielne zajimy, što so wusyla – nic přeco na dobro luda. Při komputerowej komunikaciji kóždy sam rozsudzi, kajke informacije chce posredkować abo kotre chce čitać, slyšeć abo sej wobhladać. Zjawna kontrola – censura – je jenož sćězka móžna.

Komputerowa komunikacija wužiwa so tež džensa zaso najbóle wot młodžiny.

Njedwěluju na tym, zo budže internet za něšto lět tak powšitkowny a normalny kaž radijo a telewizija – haj, zo samo jeju wuznam přetrjechi. Nimo fincielnych a techniskich wobmjezowanjow wužiwarja wobsteji hra-

Són z lěta 1924

nica w tym, hač móžeš požadanu informaciju scyła nadeńć. Na přikład: Hdže zhoniš něšto wo ewangelskich Serbach?

Hdyž před dlěšim časom za tym pytaš, storčich na powěšće wo našim informa-

ciskim srjedzišću na cyrkwin-skim dnju w Lipsku, z barbnym wobrazom serbskeje žony – knjeni Latcyneje z Přiwic.

Serbske ewangelske towarstwo je so rozsudžilo informacije wo ewangelskich Serbach dać do interneta. Pod adresu „www.sorbischer-evangelischer-verein.de“ namakaće powšitkowne informacije wo ewangelskich Serbach kaž tež aktualne informacije wo časopisu Pomhaj Bóh a wo zarjadowanjach. Hladajo na fincielne móžnosće našeho towarstwa a wuchadžejo z toho, zo drje zajimcy za tute informacije najbóle z němskeho wobtuka přińdu, su teksty přewažnje w němskej rěči. Njewužiwa so tež šěroka paleta wšěch techniskich móžnosćow. Namaka-li so zajimc, kiž by chcył dotalne skromne informacije dale wuwivać, tak njech so prošu pola mje přizjewi.

MÉRCIN WIRTH

Jubilej zwonow

W Budestecach je so loni swjećił wosebity jubilej. Naš mały zwón bu 80 lět, srjedźny a wulki 50 lět. Před 80 lětami so zwony z Bónjec k nam přiwjezechu, před 50 lětami so wotmě swjedźenski čah z Rozwodec.

Derje so hišće dopomnju na džeň, jako so wulki a srjedźny zwón we wójnje z wěže wzaštej. Jednu poľnu hodźinu doľho k poslednjemu razej zwonjachu a moja luba njeboh maćerka ze sylzojtmaj wóčkomaj nutrnje w dworje na ławce sedžo posłuchaše. Su zwony tola pola

Lubina Exlerowa z modelom Budestečanskeho wulkeho zwona.

Foće: T. Malinkowa

nas doma wosebje rjenje słyšeć, dokelž bydlimy na samej wysokosci.

W loňšim jubilejnym lěće móže so přez Budestečansku faru skazać a kupić napodobnjeny model našeho wulkeho zwona. Leće w prawej bronzy wobstara zwonylijernja w Innsbrucku. Bohužel je napismo modela jenož w němskej rěči: „JESUS CHRISTUS – GESTERN – HEUTE – IN EWIGKEIT – ANNO DOMINI 2000“. We woprawdžitosći pak je napismo našeho wulkeho zwona dwurěčne: „JESUS CHRISTUS GESTERN UND HEUTE UND DERSELBE AUCH IN EWIGKEIT HEBR. 13,8 – JEDYN TWJERDY HRÓD JE NAŠ BÓH SAM. 1950“.

HAHATA / LE

Cesćenje kantora Posta

Na 20. januar su se we wosadnej rumnosći w Borkowach zmakali něži 50 luži, aby cesćili Jana Kita Posta (1811–1887), znatego Borkojskego serbskego kantora a ceptarja, ku jogo 190. narodnemu dnju. Serbski Barlinjař Měto Pernak a Borkojski fotograf Erhard Steffen, kenž jo ze swojžby kantora Posta, stej se wo toś to zmakejanje we wosadnem domje starałej. Kjarliže a ludowe spiwy stej spiwalej serbski prjatkař Juro Frahnow a Ingrid Nagełowa. Samo knigły w nimskej a serbskej rěcy jo kněz Pernak k tomu pšigotował z kjarliža-

mi a ludowymi štuckami wot Jana Kita Posta. Ten jo měł teke dobre zwiski z lužimi z Gorneje Łužyce, tak z Korlu Awgustom Jenčom, kenž jo raz był pla Posta w Borkowach, a z Janom Arnoštom Smolerjom. Post jo zběrał serbske ludowe spiwy a jo sam pisał kjarliže k zakopowanju Borkojskich luži. W swojich knigłach „Wanderungen durch die Mark Brandenburg“ pišo samo Theodor Fontane wo jadnom zmakejanju z bratšom kantora Posta w Borkowach, ako won jo raz z coľnom ducy był. **SIEGFRIED MALK**

Zarědowanje k cesći kantora Posta we wosadnem rumje w Borkowach. Měto Pernak (na lěwem boce) jo był jadnen z organizatorow.

Foto: S. Malk

Informacija redakcije

Skedźbnjamy čitarjow w tukraju na to, zo poskićamy móžnosć wotknihowanja abonentnych pjenjez za Pomhaj Bóh. Chceće-li tutu móžnosć wužiwać, připósćelće nam prošu pisomnu poľnomóc (hlej formular). Lětny abonement za jedyn eksemplar płaći 16 hr.

Štož chce nimo toho z darom wudawanje našeho časopisa podpěrać, njech zapisa cyłkownu sumu, kiž chce wob lěto płaćić.

Čitarjo we wukraju dōstawaja Pomhaj Bóh darmotnje.

Poľnomóc za wotknihowanje (Einzugsermächtigung)

Z tym dam Serbskemu ewangelskemu towarstwu z.t. poľnomóc, lětnje

..... hr

za časopis Pomhaj Bóh wot mojeho konta wotknihować, doniž njezaprećiwju.

mějićel/ka konta:

adresa:

číslo konta:

BLZ:

mjeno banki:

datum a podpismo:

adresa: Serbske ewangelske towarstwo z.t., Čornobohska 12, 02625 Budyšin

Powěšće

Rakecy. Wot 24. januara do 7. februara wopyta sydmočłonska skupina z Rakečanskeje wosady pod nawodom fararja Kecke lutherske wosady w Tansaniji, mjez nimi wjacore, kiž su partnerske wosady Budyskeje eforije.

Rogow. Wot kónca januara wotměwaja so w Pasionsej cyrkwi w Berlinje-Kreuzbergu nutrnosće za wuchowanje wot wotbagrowanja wohroženeho Rogowa. Přizamknu so přednoški woprašnja wudobywanja brunicy.

Drježdžany. Za nowonatwar zničeneju synagogow w Drježdžanach a Kamjenicy nazběra so w sakskich ewangelskich wosadach 160 000 hr. Pjenjezy přepoda biskop Kreß 6. februara zastupjerjam woběju židowskeju wosadow.

Huska. Ewangelska srjedźna šula budže lětsa zaso tójšto nowopřizjewjenych šulerjow wotpokazać dyrbeć. Za nowy pjaty lětnik předleži 96 přizjewjenjow, 52 pak móža so jenož přiwzać.

Poršicy. Wot lońšeje nazymy džěła we wuchodnym Budyškim kraju iniciatiwna skupina ze zaměrom, založić ewangelsku zakladnu šulu. Zaměstnić ma so wona w twarjenju něhdyšeje cyrkwinseke šule w Poršicach. Po

DANCE PARTY

Saturday - Feb. 17, 2001

Giddings, TX

American Legion Hall

7:30 - 11:30p.m. - \$7.00

Music by CZECH MELODY MASTERS

Entertainment by

DANCE GROUPS IN ETHNIC COSTUMES

If you have a costume representing your

heritage you are encouraged to wear it.

For more information call: 830-606-0844 or

979-366-2441 or E-mail dicus@swbell.net

Profits benefit the Wendish Heritage Museum

Přeprašenje na folklorny wječork w Texasu

dotalnych planach měła šula hižo klětu swoje džěło zahajić.

Klětno. W druhej połojcy februara přebywaše 40 wosadnych z Klětnjanskeje starolutherskeje wosady dvě njezděli w texaskim Serbinje. Skupinu nawjedowaše farar Matzke z Klětnoho. Hosćićelka bě Serbinka wosada.

Serbin. 17. februara wotmě so w městačku Giddings pola Serbina folklorny wječork. Serbska kultura bě zastupjena přez knj. Sabinu Siegowu z Choćebuza, člonku serbskeho folklorneho towarstwa „Pšěza“ w Žylowje. Na wječork wabješe so z wobrazom Měrcina Nowaka-Njechorńskeho, předstajacym

Přeprašujemy

03.03. – sobota

15.00 hodź. wosadne popołdnje w Drježdžanach (sup. Albert)

04.03. – 1. njezděla w póstnym času

10.00 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje na Michalskej farje (sup. Albert)

11.45 hodź. nutrnosć w rozhłosu (sup. Albert)

13.30 hodź. kemše w Budestecach (sup. Albert)

10.03. – sobota

14.00 hodź. wosadne popołdnje w Klětnom (sup. Albert)

11.03. – 2. njezděla w póstnym času

14.00 hodź. wosadne popołdnje w Čisku (sup. Albert)

12.03. – pónđzela

14.30 hodź. wosadne popołdnje we Wuježku pola Wósporka (sup. Albert)

18.03. – 3. njezděla w póstnym času

8.30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (farar Malink)

11.45 hodź. nutrnosć w rozhłosu (farar Malink)

14.00 hodź. wosadne popołdnje w Slepom (sup. Albert)

28.03. – srjeda

15.00 hodź. wosadne popołdnje we Wochozach (sup. Albert)

01.04. – 5. njezděla w póstnym času

10.00 hodź. kemše w Budyšinje w Michalskej (sup. Albert)

11.45 hodź. nutrnosć w rozhłosu (sup. Albert)

13.30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (sup. Albert)

rejowacej porikaj ze Slepoho (hlej plakat horjeka).

Budyšin. Nimaleštyrceći Serbow wobdžěli so pónđzela, 19. februara, na kubłanskim dnju w Budyšinje. Rozprawu wo tutym zeńdženju wozjewimy w přichodnym čisle.

Dary

W januaru je so darilo za Serbske ewangelske towarstwo 200 hr a za Pomhaj Bóh 250 hr, 105 hr, 100 hr, 90 hr, 80 hr a 50 hr. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow

WUDAWAČELEJ: Serbski wosadny zwjazk, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z. t., Čornobohska/Czornobohstraße 12, 02625 Budyšin/Bautzen

HŁOWNY REDAKTOR: Superintendent Siegfried Albert, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/481280)

ZAMOLWITA REDAKTORKA: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711)

ČIŠĆ: Serbska čišćernja

Postvertriebsnummer: F 13145
ZHOTOWJENJE A ROZŠĚRJENJE: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen

PŘIŇOŠKI A DARY: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

POMHAJ BÓH wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud. Lětny abonement plaći 16 hriwnow.